

Лекція 3

Об'єктно-орієнтоване програмування

Лектор: *Розова Людмила Вікторівна*

План лекції 3

Перевантаження операторів

Статичні елементи

Матеріали курсу:

https://github.com/LRozova/OOP_ukr_2022

Перевантаження операцій

Перевантаження операторів (operator overloading) - це можливість застосовувати вбудовані оператори мови до різних типів, в тому числі і створених користувачем.

Переваги цього: Перевантаження операцій надає можливість використовувати власні типи даних як стандартні, це перетворює текст програми на інтуїтивно зрозумілий

➤ !Позначення власних операцій вводити не можна

Перевантаження операцій здійснюється за допомогою методів спеціальної форми «функцій-операцій» за такими правилами:

- при перевантаженні операцій зберігаються кількість аргументів, пріоритети операцій та правила асоціації (зліва направо чи справа наліво, як у стандартних типах даних);
- для стандартних типів даних перевизначати операції не можна;
- функції-операції не можуть мати аргументів за замовчуванням;
- функції-операції успадковуються (за винятком "=");
- функції-операції не можуть визначатися як static.

Функція-операція, що використовуються для перевантаження, містить ключове слово ***operator***, за яким слідує знак операції, яку треба перевизначити:

```
<тип> operator <операція> (<список параметрів>)  
{ <тіло функції> }
```

Функцію-операцію можна визначити трьома способами:

- ✓ як метод класу;
- ✓ як «дружню» функцію класу;
- ✓ як звичайну функцію.

У двох останніх випадках функція повинна мати хоча б один аргумент, який має тип класу, покажчик чи посилання на клас.

Операції, які **можуть** бути перевантажені:

+ - * / % ^ & | ~ ! = < > += -=
 *= /= %= ^= &= << >> == != <= >=
 && || ++ -- -> [] () new delete

Операції, які **НЕ можуть** бути перевантажені:

. .* ? : :: # ## sizeof

Операція	Рекомендована форма перевантаження
Всі унарні операції	Зовнішня функція/ friend / метод класу
= [] () ->	Метод класу
+= -= *= /= %= &= ^=	Метод класу
Інші бінарні операції	Зовнішня функція/ friend / метод класу
<< >>	Зовнішня функція / friend

Перевантаження операторів з використанням методів класу

Можливо перевантажувати як унарні операції,
наприклад, ++, --, -, +

Так і бінарні оператори:

наприклад, +, -, =, *, /

Перевантаження унарної операції методом класу:

- функція-оператор не має параметрів;
- операція виконується над об'єктом, який генерує виклик цього методу через неявно переданий покажчик *this*.

Розглянемо перевантаження унарних операцій на прикладі операція **інкременту (префіксна форма)**.

```
class Point
{
    int x, y, z;
public:
    ...
    Point operator++();
};
Point Point::operator++()
{
    ++x; ++y; ++z; //інкремент координат x, y, z
    return *this; //повертання значення
}
...
Point a(1, 2, 3);
++a;
```

Операція інкременту (постфіксна форма).

```
class Point  
{
```

```
    int x, y, z;
```

```
public:
```

```
    Point operator++(int notused) ;
```

```
...};
```

```
Point Point::operator++(int notused)
```

```
{Point temp = *this; //збереження вихідного значення
```

```
    x++; //інкремент координат x, y, z
```

```
    y++; z++;
```

```
    return temp; //повертання вихідного значення
```

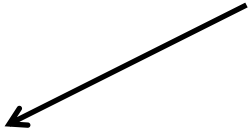
```
}
```

```
...
```

```
Point a(1, 2, 3);
```

```
a++;
```

Вказівка компілятора,
що це постфіксна форма

Перевантаження бінарних операцій

- В цьому випадку **функція-оператор** має тільки **один параметр**.
- Інший параметр передається неявним чином за допомогою покажчика *this* на об'єкт, для якого викликається функція-оператор.
- Об'єкт, що знаходиться справа від знаку операції, передається методу як параметр

Розглянемо на прикладі *бінарної операції* +

```
class Point
{   int x,y,z;
public:
    Point operator+ (Point op2);
};
Point Point::operator+(Point op2)
{
    Point temp;
    temp.x=x+op2.x;
    temp.y=y+op2.y;
    temp.z=z+op2.z;
    return temp;
}
.....
Point a(1,2,3), b(2,3,4), c;
c=a+b;...
```

x,y,z відповідають this->x,
this->y, this->z для
об'єкту, що викликає
операцію (який зліва)

Розглянемо на прикладі *бінарної операції* >

```
class Person
{
    string Name;
    int age;
public:
    ...
    bool operator >(const Person &Man) {
        if( age > Man.age() )
            return true;
        return false; }
};
...
Person M1 ("Ivan", 25), M2 ("Petro", 30);
if (M1>M2) ...//порівняння за полем age
```

Перевантаження операторів з використанням «дружніх» функцій

- «дружні» функції мають бути оголошені в класі;
 - «дружні» функції мають доступ до приватних елементів класу;
 - «дружні» функції не є членами класу, вони не можуть мати неявний аргумент *this*, тому:
 - ❑ при перевантаженні **бінарних** операторів обидва операнди передаються функції-оператору,
 - ❑ при перевантаженні **унарних** операторів передається один операнд.
 - не можна перевантажувати як дружні функції
- = () [] ->

Перевантаження унарних операцій на прикладі операції декременту

Префіксна форма

```
friend Point operator--(Point &op1)
{
    op1.x--;
    op1.y--;
    op1.z--;
    return op1;
}
```

Постфіксна форма

```
friend Point operator--(Point &op1, int noused)
{
    Point temp = op1;
    op1.x--;
    op1.y--;
    op1.z--;
    return temp;
}
```

Перевантаження операторів як «дружні» функції

Перевантаження бінарних операцій на прикладі операції *

```
class Point {  
    int x, y, z;  
public:  
    friend Point operator* (Point op1, Point op2);  
    ...};
```

Два операнди


```
...  
Point operator* (Point op1, Point op2)  
{  
    Point temp;  
    temp.x = op1.x * op2.x;  
    temp.y = op1.y * op2.y;  
    temp.z = op1.z * op2.z;  
    return temp;  
}...
```

```
Point a(1, 2, 3), b(2, 3, 4), c;  
c = a * b; ...
```

Перевантаження операторів з використанням звичайних функцій

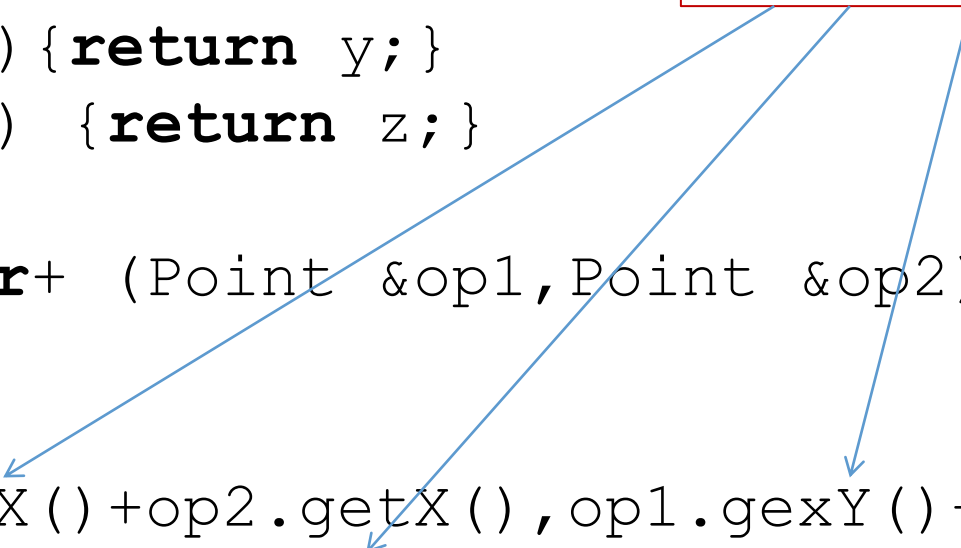
- Звичайні функції не мають доступу до приватних елементів класу, тому доступ до закритих членів класу відбувається через спеціальні методи класу (геттери);
- Механізм перевантаження:
 - ❑ при перевантаженні *бінарних* операторів обидва операнди передаються функції-оператору,
 - ❑ при перевантаженні *унарних* операторів передається один операнд.

Перевантаження бінарних операцій на прикладі операції +

```
class Point
{
    int x, y, z;
public:
    int getX() {return x;}
    int getY() {return y;}
    int getZ() {return z;}
};

Point operator+ (Point &op1, Point &op2)
{
    return
    Point (op1.getX()+op2.getX(), op1.getY()+op2.ge
    xY(), op1.getZ()+op2.getZ());
}
```

Доступ до приватних даних за допомогою спеціальних методів

Перевантаження бінарних операцій на прикладі операції <

```
bool operator <(const Person &M1, const
Person &M2)
{
    if( M1.getAge() < M2.getAge())
        return true;
    return false;
}
```

Особливості превантаження деяких операторів 18

Перевантаження оператору присвоювання =

- Виконується за допомогою **методу класу**.
- Операторна-функція повинна повертати посилання на об'єкт, для якого вона викликана, і приймати в якості параметра єдиний аргумент - посилання на об'єкт, який присвоюється
- Може виконуватися за замовчуванням

```
Person& operator = (const Person &M)
{// !Треба робити перевірку на самоприсвоювання:
    if (&M == this) return *this;
    if (name) delete [] name;//якщо існує поле name-динам.
//масив символів
    if (M.name) {name = new char[strlen(M.name) + 1];
                  strcpy(name, M.name);}
    else name = 0;
    age = M.age;
    return *this;}

```

Можна заборонити виконання операції = та створення копій об'єктів

```
Person& operator = (const Person &M) =delete;
```

- Використовувати стандартний запис C++ для доступу до елементів членів класу.
- Виконується за допомогою **методу класу** для елементів класу.

```
class Vector
{
    int size;
    int *mas;
public:
    Vector(int s);
    int operator [] (int i) //або int & operator [] (int i); якщо елемент
    //використовується в вираженні та після повернення значення елемента
    //йому присвоюється інше значення, тоді треба повертати посилання
    {
        if (i < 0) cout << "index < 0";
        if (i >= size) cout << "index > size";
        return mas[i];
    }
    ... }; ...
Vector x(15); //об'єкт класу Vector
cout << x[5] << endl; //повертає mas[5]
```

Параметр операторної функції **operator[]()** може мати будь який тип даних: *символ, дійсне число, строка*

- Створюється не новий засіб виклику функції, а операторна функція **operator()**, якій можна передати довільне число параметрів.
- Виконується за допомогою **методу класу**.
- Об'єкт, який генерує виклик операторної функції, адресується покажчиком **this**

```
void Vector:: operator() (int n)
{
    for(int i=0; i<size; i++)
        mas[i]=n*mas[i];
} ...
};
...
Vector x(10); //об'єкт класу Vector
x(3); //повертає x.operator()(3);
```

Перевантаження операторів помістити в потік << та взяти з потоку >>

- Перевантажуються для вводу виведення типів даних, які визначені користувачем (класи)
- Перевантажуються за допомогою **дружніх функцій**
- повертають посилання на об'єкт типу **ostream** чи **istream**

```
class Point
{ double x, y;
public:
    Point();
    friend ostream& operator<< (ostream &output,
const Point &point);
    friend istream &operator >>(istream &input,
Point &point);
...};
```

Перевантаження операторів помістити в потік << та взяти з потоку >>

22

```
ostream& operator<< (ostream &output, const Point  
&point)  
{ output << "Point(" << point.x << ", " << point.y  
<< ") "; //має доступ до приватних елементів, бо є другом  
  return output;  
}
```

```
istream &operator >>(istream &input, Point &point)  
{  cout<<"Input x"; cin>> point.x;  
  cout<<"Input y"; cin>> point.y;  
  return input;  
}
```

...

```
Point p1;
```

```
cin>>p1;//для об'єкту класа Point викликає перевантажений
```

оператор >>

```
cout<<p1;//для об'єкту класа Point викликає перевантажений
```

оператор <<

Статичні змінні

В C++ є можливість доступу всіх створених об'єктів конкретного класу до однієї змінної (полю), вміст якої зберігається в одному місці. Для цього оголошують змінну:

static тип ім'я ;

- Ключове слово **static** може бути використано як для атрибутів, так і для методів класу.
- Особливістю елементів **static** є те, що вони належать класу, а не об'єкту цього класу, тому можуть бути використані навіть без створення об'єкту класу, і незалежно від кількості створених об'єктів даного класу. В пам'яті буде знаходитись **лише одна копія елементу**, що об'явлено як статичний.
- Доступ до статичних змінних відбувається з використанням імені класу, оператору розширення видимості “**::**” та можливий **тільки після ініціалізації**:

тип ім'я_класу:: ім'я_змінної = початк.значення;

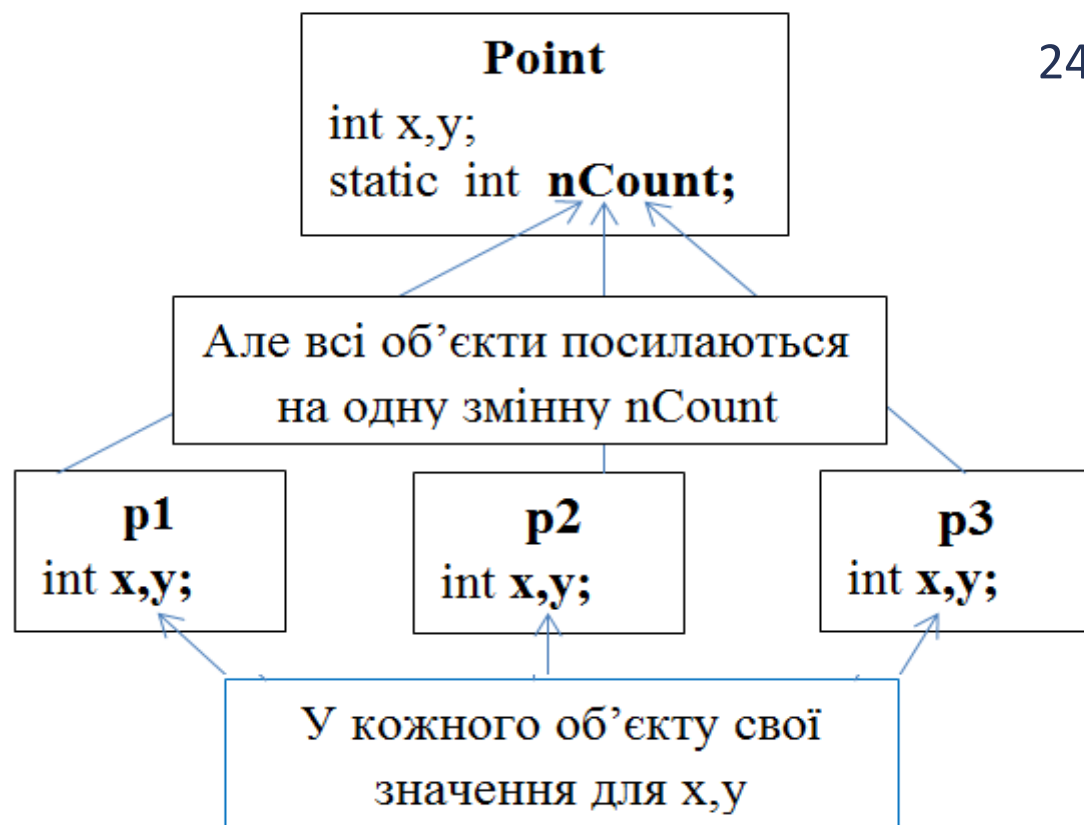
Статичні змінні

24

```
class Point {  
public:  
    int x,y;  
    static int nCount;  
    Point(){};  
};
```

```
int Point::nCount=0;
```

```
int main()  
{Point p1,p2,p3;  
  cout<<"nCount:"<<Point::nCount<<endl;  
  cout<<p1.nCount<<" "<<p2.nCount<<" "<<p3.nCount  
    <<endl;  
  Point::nCount=1;  
  cout<<p1.nCount<<" "<<p2.nCount<<" "  
    <<p3.nCount<< endl;  
  return 0;}
```

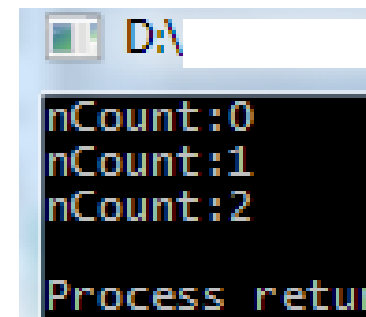

A screenshot of a terminal window with a black background and white text. The output of the program is as follows:
D:\
nCount:0
0 0 0
1 1 1
Process returned

Статичні змінні

Підрахунок створених об'єктів класу

```
class Point {  
    public:  
        int x,y;  
        static int nCount;  
        Point() {++nCount};  
};  
  
int Point::nCount=0;  
  
int main()  
{cout<<"nCount:"<<Point::nCount<<endl;  
  Point p1;  
  cout<<"nCount:"<<Point::nCount<<endl;  
  Point p2;  
  cout<<"nCount:"<<Point::nCount<<endl;  
  return 0;}
```



```
D:\  
nCount:0  
nCount:1  
nCount:2  
Process return
```

Статичні методи

- Якщо статична змінна об'явлена у розділі **private** до неї має доступ відкритий статичний метод (**static**).

static int Point::getCount ();

- Статичний метод не має покажчика *this*, тому що статичні поля і статичні методи існують незалежно від будь-яких об'єктів класу, тобто до них не прив'язані
- Метод класу може бути оголошений як **static**, якщо він не має доступ до нестатичних елементів класу.
- Статичний метод викликається з додаванням перед його ім'ям **імені класу** і бінарної операції оператора розширення видимості “**::**” **Point::getCounter();**
або через об'єкт класу **p1.getCounter();**
- Статичні поля класу створюються в єдиному екземплярі незалежно від кількості визначених в програмі об'єктів.
- Всі об'єкти (навіть створені динамічно) поділяють єдину копію статичних полів.

```
class Account //клас банківський рахунок
{private:
    double sum;
    static int rate; //процентна ставка
    const static int rate_default=5; //стат. КОНСТАНТА
public:
    Account(double sum);
    double getIncome();
//оголошення статичних методів
    static int getRate();
    static void setRate(int r);
};

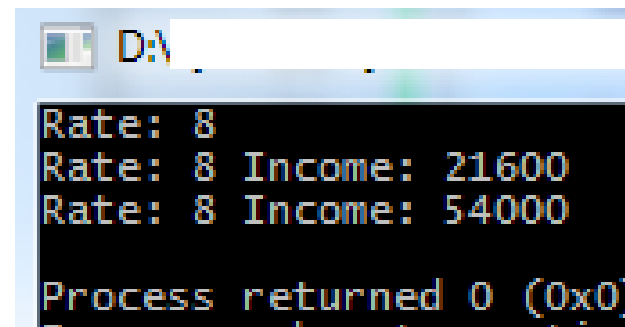
int Account::rate = 5;

Account::Account(double sum)
    {    this->sum = sum;    }

double Account::getIncome()
    {    return sum + sum * rate / 100;    }
```

//реалізація статичних методів другий раз static не вказується

```
int Account::getRate ()
{ return rate; }
void Account::setRate(int r)
{ rate = r; }
```



```
D:\...
Rate: 8
Rate: 8 Income: 21600
Rate: 8 Income: 54000
Process returned 0 (0x0)
```

```
int main()
{
    Account ac1(20000), ac2(50000);
    Account::setRate(8); //НОВЕ ЗНАЧЕННЯ rate
    cout <<"Rate:"<< Account::getRate() <<endl;
    cout <<"Rate:"<< ac1.getRate() <<"Income:"
        << ac1.getIncome() << endl;
    cout <<"Rate:"<<ac2.getRate() <<"Income:"
        << ac2.getIncome() << endl;
    return 0; }
```

Дякую за увагу!